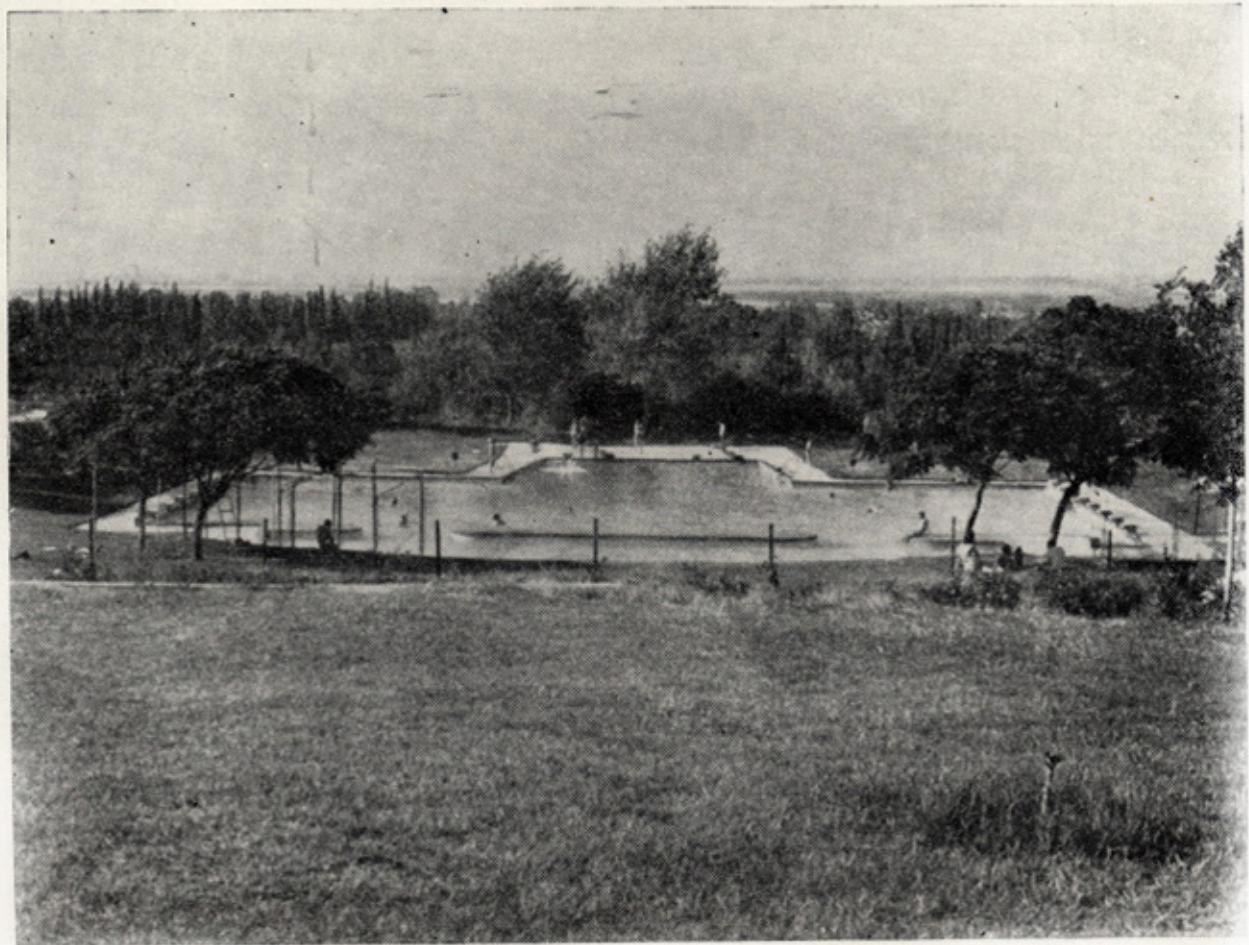

להנצחת זכרו של גרשון קופלר ז"ל

(ニיספה בסירת ה-כ"ג)

ביום הנצחת זכרו נצבת דמותו של גרשון במלוא זהירותה. הוא היה אחד מלאה המעתים שידעו מתחוק שקיידה והחטמסרות יומיומית להעלות את עצם לשיאים כאלו, אשר היו ציוני דרך בולטים בהיסטוריה של עם מתחדש.

עיקר כוחם וגבורתם של ה-כ"ג — יורדי הים שנישאו על גלים סוערים ולא חזרו אלינו — היה בעשיה האפורה והפשוטה של הדרכה וכוננות מתמדת לכל מבצע ולכל שליחות שייקראו אליהם.

גרשון היה חבר יקר לחברים ומדריך מסור לנוער, פשוט בהליךתו ויחד עם זה גאה על מפעלו, בעל הכרה פופולית, איש הקומונה ונאמן בית הקיבוץ. שמחנו בו וקיוינו כי אדם כגרשון, אם עלה על הדרך הו של חי קומונה יאריך אתנו חיים של מסירות, אבל לא זכה ולא זכיינו אנחנו חבריו. נערך מأتנו גרשון והוא במלוא כוחו ואונו.

חברים, נראה לי שביע בזה הרגשותם של רבים באמרי, שמוועקה כבדה העיקה עליינו, באשר לא הנצחנו את שמו בתוכנו. רק היום שוחררנו ממועקה זו, בקראנו על שמו את אחת הפינות החמודות במשקנו, את בריכת השחיה. בריכה זו שנקראת על שמו של גרשון מסמלת בעיני את לימוד השחיה נגד זרים עכורים, אשר גם בזה היה גדול כוחו של גרשון.

ישמר זכרו בתוכנו.

(דברי נח יגור בתקס הסרת הלוט).

(מתוך ספר יגור)

מוכתרות ויחסי שכנות

אין סיפורם דברים — סיפור איש בלבך, כי אם קווים מעטים לתקופה
בטרם קום המדינה ותפקידו של "המוכתר" בתקופה זו.

מה טעם יש לספר לחברם שהגיעו לאرض ולמשק אחרי קום המדינה, ולנוועז' שהתחבר
עם קום המדינה ולאחריה, מהו התפקיד שמלא "המוכתר"? — טעם הדבר בפרק היסי
טוריה של היישוב המкопלים בתקופה זו ובערך המהנק — סיפורו של אדם, בהתייצבו
מול שלטון על אדמות משק קיבוצי.

"המוכתר" — היה הנציג היחיד בפני השלטונות, על כל המחלקות והמשרדים
הממשלתיים. לא עוד של המושב והמושבה ולא מזכירות נבחרת מישוב קיבוצי היו מוכרים
על ידי השלטונות. כל פקיד ממשלת יהודי, ערבי או אנגלי בBootApplication למשק פנו אל
"בית-המוכתר". כל תלונה או דרישת המוכתר היה מחויב להגישה.

המשטרה

רבים היו שטחי המגע עם השלטונות. ראשית — המשטרה, אליה פניתי על גניבה
שאירצה, על "קציר ליל" של העربים, על פלישת עדרי צאן ובקר על שדותינו או
קטטה שפרצה ביןינו לבין שכנו. כל זה, כמובן, בימים כתיקונם. כל אלה היו מושפעים
מייחסינו ההדדיים, קשרים והידברויות. כלל אחד הדרכך אותו כלל הימים: פקיד ממשלת
או שוטר, יהיה אשר יהיה, יש לקבלו בכבוד ולהתיחס אליו כאדם שווה-ערך. יחס
זה הצדיק עצמו תמיד.

בהרבה יישובים מקובל היה שם סידור עניין שהוא יש תחת "מתנה-יד" לאותו
פקיד, שוטר או קצין, שהענין נתון בידו. לעולם לא הלכתי בדרך זו כי רק עמדה גלויה,
ישראל ותקיפה — משכנית ומעוררת גם אצל השלטון כבוד ודרך-ארץ. לפי מיטב ידיעתי
יגור לא סבלה מכך — להיפך.

הערכות יבול

עניין אחר שהעסיק את המוכתר הרבה שנים היה "מעשר יבולים". מסורת הייתה
בידי השלטונות עוד בימי שלטון הטורקים בארץ והיא: לקבל מהחקלאים היהודיים
והערבים "מעשר" מפרי אדמתם. כיצד היו מבצעים זאת? לרשות הממשלה עמדו מספר
שיטות, רובם ערביים. השמאלי היה בא לגורן, מكيف אותה מספר פעמים וקבע את כמות
התבואה שבאותה גורן, ועשירות ממנו היה צריך למסור לידי הממשלה, בכספי מזומנים או
בתbowה. שיטה שנייה הייתה: יצאת לשדות ולהעירך את היבול לפי הדונם ומהו למסור
עשירות למשטרה.

בכפרים הערביים היה הכל תלוי בגודל השוחד שקיבל המעריך. אני קבועתי ביגור
נווה אחר. בכוא המעריך אלינו הגיעו קיבלהינו בכל גינוני הכבוד, המקבילים בארצות המורה,
בתוספת ארוחה חגיגית, ואו הייתה מסווג לו את הערכת היבול שנעשתה על ידיינו —
זה על סמך ידיעה מלאה בנסיבות בשנותינו, ביבולים ובकצירים. כך היה "המעשר"
נקבע ביגור.נווה זה של "מעשר יבולים" נפסק בשנות השלישיים בארץ כולה.

שלטונות הצבא

כאמור, כל הטיפולים האלה היו בימים כתיקונים. אך בעותות של מתייחות בארץ גברו המגעים עם שלטונות המחוות. נזכר אני באוגוסט 1929, כאשר המתוות בארץ גברה וביגור אין אף בנין אחד. המחנה כולם — צרייפים. הגיעו אלינו ידייעות שערביי הסביבה זוממים להתקיף אותנו, וביגור כעירים תינוקות ולא קיים לא מקלט ולא בנין שאפשר לרכנו בו את הילדים. הוחלט להעביר את הילדים לחיפה. היה זה לפניות ערבי. הושבנו את כל התינוקות עם האמהות באותו היחידי שעמד לרשותנו ופנינו לעבר חיפה. הייתה המלאוה של האוטו ובכיסי אקדח. והנה בעורבנו את השכונה הערבית (חליסה), ניתך מטר אבניים על האוטו. מתוך שליטה עצמית לא נחפות להשתמש באקדח, אם כי הילדים היו בסכנה, משום שכל שימוש בשכונה ערבית היה מגרה לשימוש בשק גם מצדם. כמובן מספר רגעים פגשנו את ראשוני חברי ההגנה מחרה לשימוש בעמדותיהם הקדומות והם אפשרו לנו לעبور להדר הכרמל.

באותם הימים פניתי למפקד המשטרה בחיפה, איש בריטי, ובקשתיו לשולח אתי מספר שוטרים לעוזרת יגור. (שם המפקד היה פולי. באחת הפגישות אותו בענייני בטחון אמר: «אתם יכולים להיות בטוחים, שרק מספר רגעים לאחר שתירצחו אופיע במקום הרצח»). לא נענית ורף אחריו לחץ רב קיבלנו מספר מלחים מאנויות מלחמה, שהגיעו לחיפה ביום המאורעות מהם. באותו הימים נמסרו לישובים העבריים ארגזי נשק (רובוי ציד), מטבח הממשלת, לשם הגנה עצמית. רק המוכתר היה מורה לפתחם. ואمنם בשנת 1931, בחול-המועד פסט, בערב, ביישובו בישיבת המוכירות, נשמעו לפטע יריות מעבר לכביש. מיהרנו לפתוח את ארגז הנשק ועם הרובים בידי רצנו למקום היריות. היה זה «רצח השלושה». בעבר זמן קצר התקשרנו עם המשטרה בחיפה והחלו להציג מפקדי המשטרה ואף הממונה על הבולשת בירושלים בא. כל אותו הלילה עסקתי עם קציני המשטרה. הם ניסו לשכנע אותי שהרצח בוצע ע"י שודדים דרוזים. דחיתתי גירסה זו מיסודה. היה ברור לנו שרצח זה בוצע על ידי כנופיה טרוריסטית, שהשתיכתה לחברת של «שייך קסם». עובדה אופיינית נוספת זה: באחד הימים נדרשתי לנסוע לבית הכלא בעכו. בבואו לשם מצאתי את מפקד המשטרה הנפטר, קצין ערבי נוצרי בשם «עובד». הוא הסביר לי שעומדים לעורך זיהוי, ובמסדר הזיהוי נמצא הרוצח ועלי להצביע עליו. הוא גם נתן לי סימנים למי הוא מתכוון. דחיתתי את הצעתו בכל התקוף.

(אגב, הוכרר לי אחר כך, כי האיש, אשר המשטרה הייתה מעוניינת שאצבע עליו, היה דרוי מהרידורים, אשר היה מודיע פעם מביא לנו נשק למכירה.)

קשרים אישיים

כדי לספר מספר עובדות בכדי לציין את הקשרים שהיו לנו עם מפקדי המשטרה. באותו הימים, בחיפה, היה קצין בריטי ושמו ברקר. אדם סימפטטי וירוש, לא רבים כמותו. הוא היה מבקר אותנו תכופות. באחד הביקורים בלילתו ביקש לעבור את עמדות השמירה מסביב לשקב. בידיעו שבידי החברים נשק בלתי-ילגאלי שלחתי רצים להזהיר את החברים וביקשתיים להטמין את הנשק עד לאחר הביקור. באחת העמדות הגיעו לפני הרץ שלחתי, והנסק נמצא עדין בידי השומר. ברגע האחרון זרף החבר את הרובה בעמדתו, הקצין נתקל ברגליו ברובת. הוא עשה את עצמו כלל רואה, אך בגמר הסיבוב אמר: «עליכם להיות זרים יותר בעמדות השמירה». ולא הוסיף.

ועוד מקרה. נהגו למסור נשק בידי החברים במקומות העבודה. הסנדרייה הייתה מעבר לכਬיש, גם להם ניתנן נשק. באחד הימים, כאשר החברים הלווה לעבודה, הופיע לפטע שוטר ערבי בפתח וראה את האקדחים בידי החברים. השוטר מסר מיד הדבר לקצין הערבי הממונה על תחנת המשטרה. הוזמנתי באותם הרגעים על יד התנהנה והנה הקצין לפני ומספר לי את אשר נמסר לו. ידעת כי אין טעם להכחיש זאת ואף להודות בכך לא רציתי ואמרתי: «האם איןך יודע שאצלנו אף לכל בחורה יש נשק?...» ובזה נסתהים הדבר.

רבים היו הביקורים של הקצינים הגבואה של הצבא הבריטי בימי המלחמה. גנרים רבים ומפקדי גדודים היו בין באים המשק. רבה הייתה התעניינותם במשק ובצורת החיים הקיבוצית. מושלי המחוות היו מוזמנים מדי פעם אלינו ביום חמ"ב ובלילות «סדר פסח». באחד הימים ביקרו אותנו הנציב העליון, גנרל ווקופ. היה זה בשנת 1937. אחריו סיור במשק נערכנו על יד חדרה-אוכף שהליך ונבנה. סיירתי לו על ממדיו של הבניין והוא שאלני מתי אנו חשובים לסיים את בנינו. עניתי לו שהדבר תלוי במספר החברים שנקלוטו. הצחק ואמר: «כנראה שאין מפלט משאלת גורלית זו של הגברת העלה». רבים מאנשי השלטון שראו את יגור ואלה ששמעו עליה, ראו בה דוגמה וסמל לכוח המתגבר של היהודים, לנעה יומם על פני הארץ.

הכפר הגדול — בלדי-אישיך

בדידי לפועל בין העربים היה צורך להכיר את המנטליות שלהם, היה צורך לדעת מהם היחסים בין כפר לכפר, בין הפלחים לשכתי הבדואים בסביבה, בין החמולות בתוך הכפר. צורך היה כמו כן להכיר את דובי הכפר, נכבדו, המוכתרים והשייכים, ולפנות שבילים בין כל הגורמים הללו. בכפר מסוים היה צורך לבנות על הילוקי אינטראסים בין המשפטות ובשני להישען דока על המיצג היחיד. היה צורך לקבוע את מי לקרב ואת מי לרחק, על מנת להקטין השפעתו של מכובד זה או אחר, ולעומתו להרים קרנו של השני. גם עם הפלח והרעה היה צורך למצוא שפה הולמת את תפיסתם. היו ביניהם חלקים שבהם צורך ללמדם דרך-ארץ מפני «מוסקוב» — היהודי, ומהווים סיכון היחסים להיות תמיד תקיף ללא רתיעה ולנהוג בצדקה וביוושר.

בלדי-אישיך היה כפר חזק מבחינה כלכלית וזה השפייע גם על דמותו. בכפר הווה הייתה משפחה ענפה וחזקה, משפחת יוניס, ממנה נלקח אחד לモכתה הכפר ואחרים היו ממוכבדיו. היחסים עם הדור הקשיש היו בדרך כלל סדריים. ישב הדעת ושיקול הדעת שלהם הלם את גלים. אחד מבני המשפחה, רול שמו, היה בחור יahir ואמייז. מדי פעם עסק בשוד ותמיד הצליח להתחמק מידי החוק. הוא היה יוצא רכוב על סוסתו האציגה והכל הביטו בו בקנאה ופחד. כאשר הרועים שלו עלו על שודתינו, הוא היה בא לישיב את הסיכון. נהgtה בו בחומרה רבה ותמיד דרשתי שלהם ישב הסיכון על אביו המוכתר לבוא אליו. וזה האחרון עמד על כוונתי, אך עם זאת היה מקבל פניו בברכת ברוך-הבא כנהוג. תוך שנים של שכנות למד לכבד אותנו כראוי.

הכפר יג'ור

הכפר יג'ור, היה כפר עני ומדוכא מאוד. חלק גדול מפרי עמלם של הפלחים נלקח על ידי האפנדי, בעל האדמה. גם הקדחת עשתה שמות ביושבי הכפר. ביג'ור היו מספר

אנשים הוגנים ולעומתם היו רבים עזיננס, בעיקר בין רועי הצען, שגרמו לנו צרות רבות.

אגב, בימים הראשונים לעליתנו על הקרקע היה איה הבנה שעורה את רוגוז של ערבי יג'ור, וזאת בגל הבאר, ממנה שאבנו כל יום כמה חביות מים. הערבאים טענו שאין זה תואם את אורח חייהם, כאשר גברים באים לשאוב מים מן הבאר באותו זמן ששואבות נשותיהם ובנותיהם. לא היה לנו ברירה אחרת ונשענו יומיום להביא מים בשעה שלוש לפנות בוקר, ככלומר לפני יציאתנו לעבודה בשדות. לאחר מכן היחסים השתפרו.

המוחתר מיג'ור יציג גם אותנו כלפי השלטונות, אשר לא רצו להכיר בנו כיחידת מוניציפלית בגל מיעוט מספנו והיתה גם סיבה נוספת נספת לכך: האדמות טרם עברו באורח רשמי לרשותנו. המוחתר שהגיע הנה מסיבות שכם היה אדם פרימיטיבי, אבל ישראידר ובעזרתו הצליח לא פעם להרגיע את ערבי יג'ור, כאשר עמדנו מחנה מול מחנה על ספר קטנות רציניות, בעיקר בענייני קרקע. הבנים של המוחתר לא הלכו בדרך אביהם. הם היו קרובי ברוחם לפורעים. רק בשנת 1926 מוניתי כמוחתר היישוב והמשכתי בתפקיד זה עד קום המדינה. משכורתו הייתה בראשונה 9 לאי לשנה והגיעה במשך השנים עד 48 לאי — הישג לא מבוטל, באמנה שהשכורת המכסימלית למוחתר (בחדרה לדוגמה) לא עברה את הסכום של ששים לאי לשנה.

הבדואים של שבת א'זבדת

היה זה השבט הבדואי החזק בסביבה. מבדואים אלה סבלנו רבות. הם הקימו את אוהליים בין גבעות חرتיה ואף ברכיבה היה קשה להגיע אליהם. באחד הלילות הם הגיעו גניבה בחצר המשק. השומרים הרגישו בדבר וזוועקו את כל החבראים. רדפינו אחריהם והם במנוסתם פיזרו את החפצים הגנובים. בראשותם שמשיכים לרדוף אחריהם, ציוונו את דרך בריחתם לעבר הר הכרמל, התהבאו בין העצים ולא יכולנו לראותם. לפנות בוקר המשכנו לлечת בעיקבות הגנבים והגענו לעבר אוהלי איזבדת. בהתקרנו לאוהלים החלו הבדואים לרגום אותנו באבנים ורוק כשפנינו בדרכה לעבר אוהל השיך הרפו מאתנו. מסרנו לשיך את אשר קרה בלילה והוא הבטיח לסדר את העניין. יש לציין שימושי גניבה בתחום גבולות החצר היו נדים ביותר.

הדרוזים של הכרמל

עם עלותנו על אדמת נשר התחלנו לרקום קשרים עם הדרוזים של הכרמל. קניתנו מתחזרתם: ירקות וביצים לאנשים; חבן ושורר לבתמות, ואף חיטה לודעים לקחנו מהם. עד בואנו סבלו הדרוזים קשות משכניהם הערבאים. לפי דבריהם הונח להם במקצת עם בואנו והתיישבთנו במקום. הם התחלו לחקור מאייתנו מכונות חקלאיות לשיפור העבודה של אדמתיהם. אפשר לציין, שמחוץ לסיכון עניין הקרקע — בזה הם הבליטו חוסר עיקריות בדיבוריהם — הרי ביחסים היום-יומיים הייתה הבנה בינינו. רבים מהם היו מבאי המשק. בשנת 1927, בעת מריד הדרוזים נגד המושל הצבאי בסוריה ובחור הדרוזים, רבים הפליטים הדרוזים ואחת התהנות שלהם הייתה יג'ור. קיבלנו אותם בסבר פנים יפות וdagano לשבור רעבונם. זאת לא רק ממשם שהדרך לכפר-הדרוזים שכרכמל עברה דרך המשק, אלא מתוך יחס שכנות טובים וrinterships משותפים לעתיד. כאן משק נתקבל שיך סולtan אל אטרש, המנהיג שלהם, על ידי באיכח הדרוזים שבארץ. הוא כיבד

אותנו ב ביקורים והתענין בשיטת העבודה והחיים שלנו. ב מIDDLE ה שנים, ב ימים של מתיחות, געו הדרוזים ספקים לנשך בשביבנו וכן שימשו נקודת-קשר לש"י של ההגנה. חלקים מהם היו נאמנים לכוחות הבטחון בארץ וליגור.

על לי לציין את הדוגמאות לمسירותם אלינו. דרורי אחד בשם ניגרים, היה מסור למסק ולי. לעיתים היה מטלוה אליו בסירושי בין הכפרים הערביים ושבטי הבדואים. בשנת 1936, בחודש אפריל, יצאתי מטעם המשק לקנות צאן וכבשים. עשית את דרכי באוטו ליגון ושם עבר הכפרים שבאורם אום אל פחם, השטה המכונה כיום: המשולש הקטן. כל הדרך עשינו ברגלי. לפניות ערבי הגענו לאום אל פחם, לאחר שביקרנו במספר כפרים בסביבה. נשארנו ללון במקום. נתחרחנו אצל אחד מנכבדי הכפר, שהציג לנו מקוםamina על גג ביתו. בחוץ הלילה קמננו ונשכנו לטול-כרם. זה היה אור ליום שני, הוא יום-השוק בטול-כרם. הצטרפנו לחבורה של בני הכפר שאף הם הלו ליום-השוק. מאום אל פחם לטול-כרם היה מהלך של חמיש שעות בערך. בדרך ראתה שניגרים מסתלק מידי פעם ומצטרף לערבים. הייתה מתחה ודרך ולא ידעתי את פשר הדבר. כאשר האיר הבוקר ניגש אליו ניגרים ואמר לי: «שמת לב שmedi פעם עזבתק? הסיבה היא שהערבים הולכים אתנו ניסו לפתותני שנרצח אותך, היות וידוע להם שכיסך הרבה כסף לקנות צאן, אולם אני, בתהבותות שונות, שהיית את הדבר עד שהAIR הבוקר». כדי להראות לו שלא היהפחד בלבבי, לא בלילה ולא עכשו, הוציאתי את האקדח שהיה עמי. ניגרים נזוף בי קשות ואמר שלו ידע כי אני מזמין היה מדבר אתם אחרתי.

הגענו לטול-כרם, كنتי עדר צאן וכבשים ונשארתי ללון במקום. לנתי על גג הפונדק למחרת הבוקר, יום שבת, הלכתי לתחנת הרכבת על מנת לנסיע לחיפה. שם נודע לי שפרצו מהומות ביפו ובعود מקומות בישוב. זה היה ראשית מאורעות 36-39. אז הבינו כי מדובר דרש מני בעל הפונדק, שנישן על הגג ונעלה את הסולם איתנו. נ. ניגרי
(מתוך ספר יגור)

